

סביבות למידה לקידום למידה משמעותית ופיתוח תפקודי לומד

ההנחה היא כי למידה יכולה להתקיים בכל זמן ובכל מקום. ואולם כדי שתתרחש למידה משמעותית נדרשת סביבה המאפשרת אותה. מכיוון שחלק גדול משגרת הלמידה מתרחש בין כותלי הכיתות ובית הספר, מובא בזאת כלי להתבוננות בסביבת הלמידה בהם **כמאפשר** חיוני לקיום תהליכי למידה משמעותיים ופיתוח תפקודי לומד ו**כביטוי להם**.

להלן כלי למיפוי תפקודי לומד נדרשים ובחינה מעמיקה כיצד הפיתוח של תפקודי הלומד בא לידי ביטוי בסביבת הלמידה בכיתה ובבית הספר.

מטרת הכלי:

- ליצור מודעות למאפייני סביבת הלמידה המזמנת למידה משמעותית ומבטאת אותה
 - לסייע בהכוונת הצוותים החינוכיים בעיצוב הסביבה
 - לספק נתונים על הסביבה הקיימת כדי להגדיר את צרכי הפיתוח של הסביבה ולבנות תכנית פעילות רב שנתית ושנתית לעיצובה.
- בכלי יש התייחסות לתנאים החומריים, לציוד ולריהוט, להתנסויות ולתהליכים המזומנים, לתוצרים ולהערכתם.
- ניתן להסיק מאיסוף הנתונים באמצעות הכלי לגבי:

- מקומם ותפקידם של התלמידים: מגיבים ומופעלים או/ו מעורבים ויוזמים
- המרחב החברתי והרגשי: התייחסות לפרט, אינטראקציות ויחסי גומלין, מוגנות וביטחון
- הקשר בין המרחבים השונים (חברתי-תרבותי, רגשי, חומרי-תוכני, ארגוני)
- התכנים הנלמדים
- פיתוח התפקודים
- חווית הלמידה של התלמידים
- העקרונות שלפיהם מעוצבת ומאורגנת הסביבה

* בית הספר ימפה את מרחבי הלמידה, יגדיר יעדים תלת שנתיים ושנתיים לפיתוחם ועיצובם ויבנה תכנית פעילות לביצוע.

* מומלץ שהתכנית תהיה בהלימה לתכנית לפיתוח תפקודי לומד, לתכני הלמידה ולהתנסויות הלמידה שאותן רוצים לקדם בכל שלב.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך יסודי

כלי למיפוי תפקודי לומד נדרשים וסביבת הלמידה הנדרשת

כיצד הפיתוח של תפקודי הלומד בא לידי ביטוי בסביבת הלמידה בכיתה ובבית הספר?	תפקודי לומד נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • בסביבה יש ביטוי להבניית ידע מקושר, חזרה וביסוס הנלמד באמצעות למידה בין תחומית (אינטגרטיבית) ותחומית הממוקדת בנושא, מיומנויות או ערך תוך : <ul style="list-style-type: none"> ✓ זימון מגוון התנסויות לבחירת התלמידים ✓ זימון מגוון חומרי למידה מתחומי דעת מגוונים ✓ הצגת לוחות קיר הנותנים ביטוי להעמקה בידע ✓ הצגת תוצרי תלמידים המבטאים הבנה, העמקה בנושא, במיומנות או בערך • הסביבה מעודדת חשיבה ברמות גבוהות על ידי זימון : <ul style="list-style-type: none"> ✓ מידע מגוון ורב היצגי ✓ משימות בחירה ברמות שונות • אמצעי המחשה <ul style="list-style-type: none"> ✓ התנסויות לגיבוש מפות מושגים, תרשימים • הסביבה מזמנת התנסויות ביישום הנלמד באמצעות : <ul style="list-style-type: none"> ✓ משימות בהן נדרש ליישם ידע / מיומנות / ערך שנלמד ✓ משימות המאפשרות יישום בתחומי עניין של התלמידים ✓ התנסויות היוצרות קשרים עם ידע קודם ✓ התנסויות הנותנות מענה לצרכי הילד ✓ חומרים וציוד להדגמה, התנסות, ניסוי והמחשה של מושגים, תופעות ותהליכים • הסביבה כוללת מופעים של : <ul style="list-style-type: none"> ✓ תהליכים וההתנסויות ✓ ניסויים ✓ תצוגות ואוספים שילדים מכינים ✓ חומרים ועדויות מלמידה במרחבים החוץ בית ספריים ✓ תיעוד של איסוף נתונים, עיבוד שלהם והסקת מסקנות ובניית הכללות ✓ תוצרים מגוונים המבטאים רמות שונות של חשיבה ✓ משוב שוטף של הלומדים על מה שלמדו : האם זה חשוב? מדוע? האם זה מעניין? האם קל/קשה? הבנתי ש.. דעתי היא ש...אני מציע... 	<p style="text-align: center;">הבנה מעמיקה בתכנים</p>
<ul style="list-style-type: none"> • הסביבה מעודדת הבעת דעות והערכה באמצעות הזמנת התלמידים להגיב ולהביע את דעתם המפורשת והמנומקת בהתייחס ל : <ul style="list-style-type: none"> ✓ נושאים משגרת החיים שלהם ✓ נושאים בתחומי הלימוד ✓ תהליכי הלמידה 	<p style="text-align: center;">חשיבה ביקורתית</p>

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך יסודי

כיצד הפיתוח של תפקודי הלומד בא לידי ביטוי בסביבת הלמידה בכיתה ובבית הספר?	תפקודי לומד נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • הסביבה המעודדת פעילות מקורית ומחדשת באמצעות מגוון משימות שבהן יש הזמנה להעלות: <ul style="list-style-type: none"> ✓ רעיונות ✓ מורכבויות ✓ פתרונות • הסביבה מזמנת מגוון חומרים לביטוי בדרכים ובאמצעים שונים • בסביבה יש מופעים של: <ul style="list-style-type: none"> ✓ תוצרים כתובים המשקפים ביטוי אישי להבנה, תהליכים, דעות וכד' של התלמיד ✓ תוצרים המציגים ביטוי אישי להבנה באמצעים מגוונים (ציור, מודלים ועוד) ✓ פתרונות מגוונים לבעיות ✓ רעיונות מגוונים 	<p style="text-align: center;">חשיבה יצירתית</p>
<ul style="list-style-type: none"> • המשימות המוצעות לתלמידים כוללות מטלה לדיון או כתיבה רפלקטיבית על: <ul style="list-style-type: none"> ✓ תהליך הלמידה ✓ תכני הלמידה ✓ דרכים שבהן נקטו כדי להתמודד עם מטלה ✓ מסקנות שיש להם והמלצות לעתיד • בסביבה נמצא מופעים של תיעוד של תוצרים תחת כותרות כמו: <ul style="list-style-type: none"> - חשבתי ש - הרגשתי - תכננתי - הקשיים שהיו וכיצד התמודדתי עם הקשיים? - למדתי ש... 	<p style="text-align: center;">חשיבה רפלקטיבית</p>
<ul style="list-style-type: none"> • תיעוד מתעדכן של כללים לעבודה בצוות שאותם התלמידים גיבשו • מטלות המותאמות לביצוע במגוון מבנים חברתיים: <ul style="list-style-type: none"> ✓ ליחיד ✓ לזוג ✓ לקבוצה קטנה • מטלות המזמנות עבודת צוות בסביבה: <ul style="list-style-type: none"> ✓ החומרית ✓ האנושית ✓ הוירטואלית • ארגון המרחב והריהוט מאפשרים פעילות במבנים חברתיים שונים • תיעוד של תוצרים <ul style="list-style-type: none"> ✓ פרטניים ✓ זוגות ✓ קבוצות קטנות 	<p style="text-align: center;">עבודת צוות</p>

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך יסודי

כיצד הפיתוח של תפקודי הלומד בא לידי ביטוי בסביבת הלמידה בכיתה ובבית הספר ?	תפקודי לומד נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • בתוצרים יש ביטוי אישי וגם תוצר של זוג/קבוצה • קיים רישום של תאריך ביצוע ושמות השותפים לכל תוצר 	
<ul style="list-style-type: none"> • בסביבה יש מופעים של תיעוד מתעדכן של כללי שיח שהתלמידים גבשו • המשימות מזמנות דיון/היוועצות, שיח/ עבודה משותפת • המשימות מזמנות מתן וקבלה של משוב • ארגון הסביבה מאפשר תקשורת פנים אל פנים • נעשה שימוש יעיל ומכבד בטכנולוגיה במטרה לקיים שיח וירטואלי 	<p style="text-align: center;">ניהול שיח מכבד ומקדם</p>
<ul style="list-style-type: none"> • בסביבה יש מופעים של דיוני התלמידים וקבלת החלטות על אפשרויות תרומה לחברה בהתאם לגיל התלמידים • בסביבה יש מופעים של תיעוד של תכנון וביצוע מהלכי מעורבות חברתית ותרומה לחברה בהתאם לגיל הלומדים : <ul style="list-style-type: none"> ✓ במשפחה ✓ בכיתה ✓ בבית הספר • בסביבה יש תיעוד של תהליכי רפלקציה שביצעו התלמידים בהתייחס למעורבות החברתית שגילו • בסביבה יש ביטוי להוקרת התלמידים על ביצוע תפקיד וגילויי מעורבות חברתית • בסביבה יש תיעוד לתכנים הנלמדים ולמיומנויות הנרכשות בהתייחס למעורבות חברתית 	<p style="text-align: center;">מעורבות חברתית ותרומה לקהילה</p>
<p style="text-align: right;">בסביבה יש :</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ לוח תורנות מתעדכן ✓ לוח של נוכחות וביקור סדיר המתמלא על ידי התלמידים בעת הגעתם ✓ תקנון מתעדכן להתנהגות בבית / בכיתה / בגן שחובר על ידי התלמידים ✓ תיעוד של כללי פעילות במוקדים השונים (מספר התלמידים, דפי משוב מותאמים לגיל הלומדים, דפי רפלקציה) ✓ מטלות המזמנות בחירה ב: <ul style="list-style-type: none"> * נושאים * מרכזוני למידה * מסגרת חברתית (פרטני/זוג/קבוצה קטנה/מליאה) * מקום * זמן * דרכי ייצוג של הנלמד • מרכזונים/תצוגות שהתלמידים יזמו/הקימו, שילוט והסבר שלהם • שלטים מעשה ידי התלמידים המזכירים לתעד, לסדר, שלטים בסגנון של "נא לא לפרק",. 	<p style="text-align: center;">מכוונות עצמית</p>

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך יסודי

כיצד הפיתוח של תפקודי הלומד בא לידי ביטוי בסביבת הלמידה בכיתה ובבית הספר?	תפקודי לומד נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • בסביבה יש הכוונה לביצוע תהליך למידה עצמאי הכולל¹: <ul style="list-style-type: none"> ✓ בחירת נושא ✓ העלאת שאלות ✓ תכנון תהליך הלמידה ✓ ביצוע התהליך ✓ משוב והערכה ✓ רפלקציה ✓ ארגון הזמן והסביבה מאפשרים למידה עצמאית ✓ תיעוד של תהליך הלמידה בתוך הכיתה ומחוצה לה ✓ לוח רישום פעיל של מתן יעוץ והכוונה לתלמידים² ✓ תיעוד של התהליך והתוצרים והצגתם 	
<ul style="list-style-type: none"> • בסביבה יש מופעים של ביטוי אישי של כל תלמיד בדרכים מגוונות: <ul style="list-style-type: none"> ✓ מרכזון שנוצר ע"י התלמידים או שהם יזמו אותו ✓ חומרים שתלמידים מביאים בנושאי הלמידה ✓ עיצוב הסביבה ותוצרי יצירה בציור, כיור, פיסול, כתיבה, בנייה מאגר תוצרים ממוחשב ✓ התוצרים מוצגים בצורה מכבדת ✓ תיעוד מדברי התלמידים ✓ מופעים לציון אירועים אישיים של תלמידים: ימי הולדת, אירוע במשפחה, וכד' • הסביבה מזמנת אפשרויות להצלחה על ידי <ul style="list-style-type: none"> ✓ התאמה של המטלות לטווח ההתפתחות ✓ מתן ביטוי לרקע החברתי-תרבותי של התלמידים ✓ רלוונטיות של ההתנסויות לגיל הלומדים/העדפותיהם/ידע קודם שלהם • בסביבה יש מופעים לאפשרויות של בחירה ב: <ul style="list-style-type: none"> ✓ תכנים ללמידה ✓ פעילויות ✓ מסגרת חברתית ✓ מקום ✓ זמן ✓ דרכים לייצוג הלמידה • בסביבה יש מופעים של: <ul style="list-style-type: none"> ✓ הערכה מקדמת למידה על ידי המורה ✓ משוב עמיתים ✓ שיתוף התלמיד בהערכה 	מסוגלות
<ul style="list-style-type: none"> • בסביבה יש: <ul style="list-style-type: none"> ✓ מטלות המזמנות ביטוי חושי-תנועתי 	למידה חושית-תנועתית

¹ בהתאם לגיל הלומדים

² על ידי המורה, על ידי מומחים, על ידי תלמידים בוגרים יותר

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך יסודי

תפקודי לומד נדרשים	כיצד הפיתוח של תפקודי הלומד בא לידי ביטוי בסביבת הלמידה בכיתה ובבית הספר?
	מוקדים לפעילות האזנה, תנועה, ציור, פיסול, בנייה ✓ הפעילויות משולבות בשגרת הלמידה ✓ לפעילויות מוקדש זמן מיוחד במערכת השעות ✓ מופעים של תוצרים המשלבים תנועה, צליל, צבע, צורה ✓